

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

18. prosinca 2014.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Socijalna sigurnost radnika migranata – Članak 45. UFEU-a – Članak 3. stavak 1. Uredbe (EEZ) br. 1408/71 – Davanja za slučaj starosti – Načelo zabrane diskriminacije – Radnik koji je u jednoj državi članici stavljen u sustav rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu prije odlaska u mirovinu – Uzimanje u obzir pri stjecanju prava na davanja u drugoj državi članici“

U predmetu C-523/13,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Bundessozialgericht (Njemačka), odlukom od 13. lipnja 2013., koju je Sud zaprimio 3. listopada 2013., u postupku

Walter Larcher

protiv

Deutsche Rentenversicherung Bayern Süd,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: A. Tizzano, predsjednik vijeća, A. Borg Barthet, E. Levits, M. Berger i F. Biltgen (izvjestitelj), suci,

nezavisni odvjetnik: P. Mengozzi,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za W. Larchera, R. Buschmann,

— za njemačku vladu, T. Henze i J. Möller, u svojstvu agenata,

— za Europsku komisiju, D. Martin i M. Kellerbauer, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 8. listopada 2014.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: njemački

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 45. UFEU-a i članka 3. stavka 1. Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1408/71 od 14. lipnja 1971. o primjeni sustava socijalne sigurnosti na zaposlene osobe i njihove obitelji koji se kreću unutar Zajednice, kako je izmijenjena i ažurirana na temelju Uredbe (EZ) br. 118/97 Vijeća od 2. prosinca 1996. (SL 1997, L 28, str. 1.), kako je izmijenjena na temelju Uredbe (EZ) br. 1992/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2006. (SL L 392, str. 1., u daljnjem tekstu: Uredba br. 1408/71).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između W. Larchera protiv Deutsche Rentenversicherung Bayern Süd radi isplate starosne mirovine nakon razdoblja rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu (Altersrente nach Altersteilzeitarbeit).

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Članak 2. stavak 1. Uredbe br. 1408/71 glasi:

„Ova se Uredba odnosi na radnike na koje se primjenjivalo ili se primjenjuje zakonodavstvo jedne ili više država članica, koji su državljani jedne od država članica ili su osobe bez državljanstva, ili izbjeglice koje borave na državnom području jedne od država članica, kao i na članove njihovih obitelji i nadživjele osobe.“

- 4 Članak 3. stavak 1. navedene uredbe glasi:

„U skladu s posebnim odredbama ove Uredbe, osobe koje borave na državnom području jedne od država članica na koju se ova Uredba primjenjuje podliježu istim obvezama i uživaju ista davanja prema zakonodavstvu bilo koje države članice kao državljani te države.“

- 5 Sukladno članku 4. stavku 1. iste uredbe, ona se primjenjuje na cjelokupno zakonodavstvo koje se odnosi na grane socijalne sigurnosti, osobito na davanja za slučaj starosti i davanja za nezaposlenost.
- 6 U članku 45. stavku 1. Uredbe br. 1408/71 je predviđeno:

„Ustanova države članice čije zakonodavstvo uvjetuje stjecanje, zadržavanje ili ponovno uspostavljanje prava na davanja navršavanjem razdoblja osiguranja, a da se pritom ne radi o posebnom sustavu iz stavaka 2. i 3., uzima u potrebnoj mjeri u obzir razdoblja osiguranja ili boravka navršena prema zakonodavstvu bilo koje države članice koje se u okviru općeg ili posebnog sustava primjenjuje na zaposlene i nezaposlene osobe. S tim ciljem, ona uzima u obzir ta razdoblja kao da su navršena prema zakonodavstvu koje primjenjuje.“

Nacionalna zakonodavstva

Njemačko pravo

- 7 Odredbe njemačkog prava, koje su relevantne u odnosu na činjenice o kojima se raspravlja u glavnom postupku, sadržane su, s jedne strane, u Zakoniku o socijalnom osiguranju (Sozialgesetzbuch), kako je izmijenjen zakonom od 21. srpnja 2004 (BGBl. 2004 I, str. 1791., u daljnjem tekstu: SGB) i, s druge

strane, u Zakonu o radu starijih radnika u nepunom radnom vremenu (Altersteilzeitgesetz), prema verziji koja proizlazi iz Zakona od 23. travnja 2004. (BGBl. 2004 I, str. 602., u daljnjem tekstu: AltTZG).

8 Članak 237. stavak 1. SGB-a glasi:

„Osiguranici imaju pravo na mirovinu ako su:

1. rođeni prije 1. siječnja 1952.,
2. navršili 60 godina života,
3. ili
 - a) prilikom odlaska u mirovinu nezaposleni te su nakon navršene 58. godine i 6 mjeseci bili nezaposleni ukupno 52 tjedna ili primali naknadu za bivše radnike u rudarstvu

ili

- b) smanjili radno vrijeme [kako bi sudjelovali u sustavu rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu u smislu članka 2. i članka 3. stavka 1. točke 1. AltTZG-a tijekom najmanje 24 kalendarska mjeseca,
4. tijekom zadnjih deset godina prije početka mirovine osam godina uplaćivali obvezne doprinose u svoju korist s osnova zaposlenja ili djelatnosti, s time da se razdoblje od deset godina uveća za dodatna razdoblja uplate, uračunavanja i primanja mirovine na temelju vlastitog osiguranja koja nisu istovremeno razdoblja u kojima se uplaćuju obvezni doprinosi s osnova zaposlenja ili djelatnosti, i
5. poštovali razdoblje odgode od 15 godina.“

9 Članak 2. stavci 1. i 2., prva rečenica AltTZG-a glasi:

„1) Ostvaruju prava na davanja radnici koji su:

1. navršili 55 godina,
2. nakon 14. veljače 1996., na temelju sporazuma sa svojim poslodavcem, koji mora pokriti barem razdoblje do dana na koji se može zahtijevati starosnu mirovinu, smanjili vlastito radno vrijeme na polovicu tjednog radnog vremena koje su do tada obavljali te su zaposleni kao osiguranici obveznog osiguranja za slučaj nezaposlenosti u smislu knjige III. SGB-a (rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu) i
3. tijekom zadnjih pet godina koje prethode radu starijih radnika u nepunom radnom vremenu, najmanje 1080 kalendarskih dana bili u radnom odnosu koje je podložno obveznom osiguranju za slučaj nezaposlenosti u smislu knjige III. SGB-a. [...]

2) Ako su u sporazumu o radu starijih radnika u nepunom radnom vremenu predviđena različita razdoblja tjednog rada ili drukčija raspodjela tjednog radnog vremena, uvjet iz stavka 1. točke 2. je također ispunjen kada:

1. tjedno radno vrijeme koje se obavlja u prosjeku u razdoblju do tri godine ili, u slučaju pravila propisanih kolektivnim ugovorom, sporazumom među društvima, ako je u kolektivnom ugovoru predviđena takva mogućnost, ili propisom crkava i javnih bogoštovlja, u razdoblju do šest godina ne prelazi polovicu tjednog radnog vremena koje se do tad obavljalo te je radnik zaposlen kao osiguranik obveznog osiguranja za slučaj nezaposlenosti u smislu knjige III. SGB-a i
2. se kontinuirano plaća naknada za rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu kao i povećanje na temelju članka 3. stavka 1. točke 1. pod (a), [AltTZG-a].“

10 Članak 3. stavak 1. AltTZG-a propisuje:

„Pravo na davanja predviđena u članku 4. pretpostavlja da je:

1. poslodavac, na temelju kolektivnog ugovora, [...]
 - a) povećao naknadu za dvadeset posto barem za razdoblje rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu, tako da nova naknada mora ipak odgovarati najmanje sedamdeset posto prethodne naknade, kako je određena člankom 6. stavkom 1., umanjena za obvezne doprinose koje uobičajeno plaćaju radnici (minimalni neto iznos) i
 - b) plaćao u korist radnika doprinose mirovinskog osiguranja barem do iznosa koji se primjenjuje na razliku između 90% prethodne naknade u smislu članka 6. stavka 1. [AltTZG-a] i naknade za rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu, tako da se navedena prethodna naknada uzima u obzir samo do iznosa koji služi kao osnovica izračuna doprinosa, i da
2. poslodavac, kada radnik započinje s radom u sustavu rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu,
 - a) na radno mjesto koje je na taj način prijelazom postalo upražnjeno ili oslobođeno prijelazom, zaposli radnika koji se vodi kao nezaposlena osoba u zavodu za zapošljavanje ili radnika koji je obavio vježbeničku praksu u okviru posla koje je podložno osiguranju za slučaj nezaposlenosti u smislu knjige III. SGB-a; za poslodavce koji ne zapošljavaju u pravilu više od 50 radnika neoborivo se presumira da je radnik zaposlen na radno mjesto koje je na taj način prijelazom postalo upražnjeno ili oslobođeno, ili
 - b) zaposli vježbenika u okviru posla koje je podložno osiguranju u slučaju nezaposlenosti u smislu knjige III. SGB-a, kada poslodavac općenito ne zapošljava u pravilu više od 50 radnika

[...]“

11 Članak 4. AltTZG-a predviđa da nacionalna uprava za rad plaća javnu subvenciju poslodavcu na temelju financijskih troškova koji su nastali zbog rada radnika u sustavu rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu. Ostvarenje prava na starosnu mirovinu nakon razdoblja rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu predviđenog člankom 237. stavkom 1. točkom 3. pod (b) SGB-a nije međutim uvjetovano time da zavod za zapošljavanje plati tu subvenciju predmetnom poslodavcu ili da mu pruži bilo kakvu financijsku pomoć. Plaćanje navedene subvencije pretpostavlja da oslobođeno radno mjesto bude ponovno popunjeno s radnikom koji se vodi kao nezaposlena osoba u zavodu za zapošljavanje ili radnikom koji je završio školovanje i da je poslodavac platio radniku koji radi u

sustavu rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu povećanu naknadu. Za plaćanje navedenog povećanja nije bitno je li radno mjesto koje je oslobođeno zbog organizacije rada u sustavu rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu stvarno ponovno popunjeno.

Austrijsko pravo

- 12 Prema navodima suda koji je uputio zahtjev, odredbe austrijskog prava koje su u vrijeme koje je relevantno za glavni postupak uređivale rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu sadržane su u Zakonu od 1977. o osiguranju za slučaj nezaposlenosti (Arbeitslosenversicherungsgesetz 1977), kako je izmijenjen Zakonom od 30. prosinca 2003. (BGBl I, 128/2003, u daljnjem tekstu: AIVG). Stoga, sukladno članku 27. stavku 2. točki 1. AIVG-a, rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu mogu zatražiti radnici određene dobi, i to muškarci koji su napunili 55 godina i koji su u zadnjih 25 godina bili zaposleni najmanje 15 godina kao osiguranici obveznog osiguranja za slučaj nezaposlenosti.
- 13 Sukladno odredbi članka 27. stavka 2. točke 2. AIVG-a rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu uređen je kolektivnim ugovorom koji mora predvidjeti smanjenje radnog vremena između 40% i 60% redovnog radnog vremena. Prema članku 27. stavku 5. AIVG-a radni sati se mogu, ali ne trebaju, tijekom trajanja rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu razmjerno rasporediti.
- 14 Poslodavac plaća radniku koji radi u sustavu rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu naknadu plaće u iznosu od najmanje 50% razlike između prosječne plaće koju mu je bio dužan isplati u godini koja je prethodila smanjenju redovnog radnog vremena i plaće koja odgovara skraćenom radnom vremenu. Primjera radi, u slučaju smanjenja radnog vremena na 50% taj će radnik primiti od svog poslodavca naknadu u visini 75% prethodne plaće.
- 15 Sukladno članku 27. stavku 2. točki 3. pod a) i b) AIVG-a, osnovica za plaćanje doprinosa koji poslodavac navedenog zaposlenika mora platiti jest ona koja se primjenjivala prije smanjenja redovnog radnog vremena. Sukladno članku 27. stavcima 1. i 4. AIVG-a naknada za rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu koju plaća zavod za zapošljavanje mora pokriti 50% dodatnih troškova poslodavca. Visina te naknade može doseći 100% kada je zaposlena osoba koja je ranije bila nezaposlena osoba ili kada dodatni vježbenik obavlja praksu.

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 16 W. Larcher, rođen 19. svibnja 1946., austrijski je državljanin koji boravi u Austriji. On je bio 29 godina zaposlen u Njemačkoj kao radnik koji podliježe obveznom osiguranju za slučaj nezaposlenosti. Dana 1. prosinca 2000. započeo je raditi u Austriji u okviru radnog odnosa s punim radnim vremenom koji podliježe obveznom osiguranju zaslužaj nezaposlenosti. Počevši od 1. ožujka 2004. na temelju ugovora o radu starijih radnika u nepunom radnom vremenu koristio je mogućnost smanjenja redovnog tjednog radnog vremena, koji je iznosio 38,5 sati, na 15,4 sati. Tih 15,4 sati odgovara 40% redovnog tjednog radnog vremena koje je sve do tada obavljao W. Larcher. Navedeni su sati bili raspoređeni po četiri dana tjedno. Dana 30. rujna 2006. W. Larcher je završio svoj radni odnos u okviru u sustavu rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu. Od 4. listopada 2006. W. Larcher je imao tek manje značajno radno mjesto u smislu socijalnog osiguranja.
- 17 Za vrijeme rada u sustavu rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu poslodavac je W. Larcheru plaćao naknadu plaće koja je iznosila polovicu razlike između mjesečne bruto plaće koja odgovara skraćenom radnom vremenu u sustavu rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu i one koja odgovara radnom vremenu koje je prethodilo smanjenju te je nastavio plaćati doprinose austrijskom mirovinskom osiguranju koji su izračunati na temelju osnovice za plaćanje doprinosa koja se primjenjivala prije smanjenja redovnog radnog vremena. Austrijski zavod za zapošljavanje odobrio je

tom poslodavcu naknade za rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu kako bi djelomično nadoknadio financijske troškove nastale uvođenjem rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu za W. Larchera.

- 18 Od 1. listopada 2006. W. Larcher prima austrijsku mirovinu, i to „prijevremenu starosnu mirovinu na temelju dugotrajnog staža osiguranja“ u iznosu od 370,25 eura. Nadalje, od 1. lipnja 2009. prima njemačku mirovinu i to „starosnu mirovinu za dugotrajne osiguranike“ u iznosu od 696,81 eura. Te mirovine nisu predmet raspravljanja glavnog postupka.
- 19 U veljači 2006. W. Larcher je zatražio od Deutsche Rentenversicherung Bayern Süd starosnu mirovinu nakon razdoblja rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu. Taj je zahtjev odbijen s obrazloženjem da prema odredbama njemačkog prava W. Larcher nije radio u sustavu rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu. Tužba podnesena u prvom stupnju kao i žalba su odbijene.
- 20 Bayrisches Landessozialgericht (bavarski visoki sud za sporove iz socijalnog prava) odlučujući o žalbi pozvao se na argument da tužitelj nema pravo na navedenu mirovinu jer je, suprotno onome što predviđa AltTZG, W. Larcher u okviru sustava rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu kojeg je koristio u Austriji smanjio svoje radno vrijeme ne za 50% tjednog radnog vremena kojeg je obavljao ranije, već za 40% tog vremena.
- 21 Primjena odredbi prava Unije ne dopušta zaključak u korist W. Larchera. Stoga se rad obavljen u sustavu rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu u Austriji ne može uzeti u obzir na temelju članka 45. stavka 1. Uredbe br. 1408/71, budući da se ne radi o izračunu razdoblja osiguranja koja su sporna u konkretnom slučaju, već o uzimanju u obzir rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu kao prethodnom uvjetu postojanja prava na mirovinu. Naveo je da nema ni neizravne diskriminacije u smislu članka 3. stavka 1. te uredbe, o kojoj se raspravljalo u predmetu u kojemu je donesena presuda Öztürk (C-373/02, EU:C:2004:232). Zapravo, na temelju austrijskog prava W. Larcher je mogao za vrijeme rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu smanjiti svoje radno vrijeme između 40% i 60%. Stoga je mogao izabrati smanjiti svoje radno vrijeme samo do 50% redovnog radnog vremena, i na taj način poštovati uvjete koji su propisani njemačkim pravom. Slijedom toga, ne postoji prepreka slobodnom kretanju radnika.
- 22 U prilogu svoje „revizije“ podnesene Bundessozialgerichtu (savezni sud za sporove iz socijalnog prava) W. Larcher je istaknuo da je žalbeni sud povrijedio članak 237. stavak 1. točka 3. točka b) SGB-a tako što ga je tumačio suprotno pravu Unije. Prema tumačenju koje je u skladu s pravom Unije, ta odredba zahtijeva samo da se rad u nepunom radnom vremenu obavlja sukladno zakonodavstvu dotične države članice. On smatra da je potvrđeno tumačenje protivno zabrani diskriminacije na temelju državljanstva i načelu slobodnom kretanju radnika. U odnosu na sudsku praksu Suda, posebno presudu Öztürk (EU:C:2004:232), postoji neopravdana neizravna diskriminacija. Smatra da u glavnom postupku treba primijeniti članak 5. točku (b) Uredbe (EZ) br. 883/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (SL L 166, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5, svezak 3., str. 160.). Slijedom toga, potrebno je izjednačiti sustav rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu predviđen njemačkim zakonodavstvom sa sustavom rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu koji se obavlja sukladno austrijskim pravom.
- 23 Sud koji je uputio zahtjev navodi da sve do sada Sud nije odlučio, kao uvjet ostvarenja prava na starosnu mirovinu, o uračunavanju rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu koje se odvijalo u državi članici koja nije ona u kojoj je podnesen zahtjev za mirovinu i koja ne može odgovoriti na pitanja koja su postavljena u glavnom postupku na temelju postojeće sudske prakse. Osim toga, suprotno onome što navodi W. Larcher, predmet u glavnom postupku ne može se razrješiti pozivanjem isključivo na presudu Öztürk (EU:C:2004:232).

- 24 Prema navodima suda koji je uputio zahtjev, iskustvo pokazuje da je veći dio radnika do svojeg odlaska u mirovinu radio isključivo u jednoj državi članici i stoga lakše ispunjava interne uvjete za starosnu mirovinu nakon rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu od radnika, kao što je to W. Larcher, koji je bio zaposlen u različitim državama članicama. Kada radnik prihvati zaposlenje u drugoj državi članici, zbog razlika koje postoje između mjerodavnih zakonskih uređenja, u trenutku odlaska u mirovinu vjerojatno je penaliziran u usporedbi s umirovljenicima koji su cijelu profesionalnu karijeru ostvarili u jednoj državi članici. Zapravo, sadržaj odredbi koje se odnose na rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu može se razlikovati od jedne do druge države članice i malo je vjerojatno da određeni uvjeti primjene pravila radu starijih radnika u nepunom radnom vremenu u potpunosti odgovaraju onima koji su propisani u drugoj državi članici za odlazak u starosnu mirovinu.
- 25 Članci 45. do 48. UFEU-a i Uredba br. 1408/71 moraju, međutim, spriječiti da radnici migranti koji su koristili pravo na slobodno kretanje i koji su bili zaposleni u više država članica budu penalizirani bez objektivnog razloga u odnosu na radnike koji su cijelu svoju profesionalnu karijeru odradili u jednoj državi članici. Međutim, takva prepreka ostvarenju slobodnog kretanja mogla bi postojati u glavnom postupku, ako W. Larcher, koji je završio svoju poslovnu karijeru u zemlji podrijetla, koristi pravo rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu na temelju zakonodavnih odredbi koje su primjenjive u toj državi članici, ali mu je u drugoj državi članici u kojoj je odradio najveći dio svoje karijere odbijena starosna mirovina nakon razdoblja rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu.
- 26 Sud koji je uputio zahtjev navodi da na temelju ispitivanja opravdanja za takvo različito postupanje proizlazi i drugo pitanje. To pitanje koje je metodološke naravi odnosi se na elemente koje valja imati u vidu pri usporedbi dviju nacionalnih odredbi o radu starijih radnika u nepunom radnom vremenu. Stoga, taj je sud sklon u glavnom postupku ispitati osobito je li austrijski sustav koji se odnosi na nepuno radno vrijeme usporediv, s obzirom na njegovu funkciju i strukturu, s onim koji se primjenjuje u Njemačkoj.
- 27 U tim je uvjetima Bundessozialgericht odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Je li odredba [države članice] prema kojoj je [dodjela] starosne mirovine nakon rada u nepunom radnom vremenu za starije radnike uvjetovana time da je taj rad obavljan u skladu s nacionalnim propisima te države članice, a ne [s onima] neke druge države članice u suprotnosti s načelom jednakosti [jednakog postupanja] koje je zajamčeno člankom 39. stavkom 2. UEZ-a (koji je postao članak 45. stavak 2. UFEU-a) i člankom 3. stavkom 1. Uredbe [br. 1408/71]?
2. U slučaju potvrdnog odgovora, koje zahtjeve postavlja načelo jednakog postupanja iz članka 39. stavka 2. UEZ-a [...] i članka 3. stavka 1. Uredbe br. 1408/71 za izjednačavanje rada u nepunom radnom vremenu za starije radnike obavljenog prema pravnim propisima druge države članice kao pretpostavci prava na starosnu mirovinu u nacionalnom pravu?
- a) Je li potrebno usporedno ispitivanje pretpostavki za rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu?
- b) Ako da, je li dovoljno da je rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu u svojoj funkciji i strukturi u bitnome slično uređen u obje države članice?
- c) Ili pak pretpostavke za rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu moraju biti identično uređene u obje države članice?“

Prethodna pitanja

O prvom pitanju

- 28 Kako bi se odgovorilo na prvo pitanje valja podsjetiti da je u odnosu na slobodno kretanje radnika načelo zabrane diskriminacije, koje je zajamčeno u članku 45. UFEU-a, konkretizirano u području socijalne sigurnosti radnika migranata uređeno u članku 3. stavku 1. Uredbe br. 1408/71.
- 29 S obzirom na to da nije sporno da davanja kao što su ona o kojima se raspravlja u glavnom postupku ulaze u područje primjene Uredbe br. 1408/71, valja u odnosu na tu uredbu i osobito na članak 3. stavak 1. ispitati pitanja koje je postavio sud koji je uputio zahtjev.
- 30 Kao što je to Sud već uzastopno presudio, cilj članka 3. stavka 1. Uredbe br. 1408/71 je osigurati, sukladno članku 45. UFEU-a, u korist osoba na koje se primjenjuje ta uredba, jednakost u području socijalne sigurnosti, bez razlike s obzirom na državljanstvo, uklanjanjem svake diskriminacije koja u tom pogledu proizlazi iz nacionalnih zakonodavstava (vidjeti osobito presude Mora Romero, C-131/96, EU:C:1997:317, točku 29., Borawitz, C-124/99, EU:C:2000:485, točku 23. i Celozzi, C-332/05, EU:C:2007:35, točku 22.).
- 31 Također, prema ustaljenoj sudskoj praksi načelo jednakog postupanja, kako je propisano u navedenom članku 3. stavku 1., zabranjuje ne samo očitu diskriminaciju na temelju državljanstva korisnika sustava socijalne sigurnosti nego i sve druge prikrivene oblike diskriminacije koji, uz primjenu drugih kriterija razlikovanja, u stvarnosti dovode do istog rezultata (presuda Celozzi, EU:C:2007:35, točka 23.).
- 32 Sud je također presudio da, osim ako je objektivno opravdana i proporcionalna cilju koji teži postići, odredbu nacionalnog prava, iako je ista primjenjiva bez obzira na državljanstvo, treba smatrati neizravno diskriminatornom ako je po samoj svojoj prirodi podobna više oštetiti radnike migrante nego domaće radnike i ako stoga postoji opasnost da radnike migrante stavlja u osobito nepovoljan položaj (vidjeti u tom smislu presude O'Flynn, C-237/94, EU:C:1996:206, točku 20., Meints, C-57/96, EU:C:1997:564, točku 45., Borawitz, EU:C:2000:485, točku 27. i Celozzi, EU:C:2007:35, točku 26.).
- 33 U odnosu na to nije potrebno utvrditi utječe li sporna odredba u praksi na znatno veći dio radnika migranata. Dovoljno je utvrditi može li ta odredba imati takav učinak (vidjeti u tom smislu presude O'Flynn, EU:C:1996:206, točku 21., Öztürk, EU:C:2004:232, točku 57. i Celozzi, EU:C:2007:35, točku 27.).
- 34 U konkretnom slučaju nije sporno da se nacionalne odredbe o kojima se raspravlja u glavnom postupku primjenjuju neovisno o državljanstvu radnika na koje se odnose ili na njihovo mjesto boravka te ne sadrže nikakvu odredbu vezanu za obvezni nastan na državnom području. Dakle, navedene odredbe same po sebi ne uspostavljaju očito različito postupanje prema nacionalnim radnicima u odnosu na one koji potječu iz druge države članice.
- 35 Međutim, valja navesti, kao što je to naveo nezavisni odvjetnik u točkama 40. do 43. svojeg mišljenja, da te iste odredbe, u dijelu u kojemu predviđaju da radnik koji namjerava koristiti starosnu mirovinu nakon razdoblja rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu mora prethodno obavljati rad u nepunom radnom vremenu isključivo na temelju njemačkog prava, mogu obeshrabriti osobito radnike koji su koristili svoje pravo slobodnog kretanja.
- 36 Zapravo, s jedne strane, takvo zakonodavstvo dovodi radnika kao što je onaj o kojemu se raspravlja u glavnom postupku, koji je, nakon što je odradio veći dio svoje karijere u državi članici, zaposlen u drugoj državi članici u kojoj se koristi pravo na rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu, u nepovoljniji položaj u odnosu na radnika koji je proveo svu svoju karijeru u jednoj državi članici i tamo se koristi pravom na rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu.

- 37 S druge strane, kao što to navodi nezavisni odvjetnik u točki 45. svojeg mišljenja, takvo zakonodavstvo može odvratiti poslodavce sa sjedištem izvan Savezne Republike Njemačke da zaposle u okviru svojeg sustava rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu osobu koja je ostvarila veći dio svoje profesionalne karijere u Njemačkoj kada se pravila tog nacionalnog programa razlikuju od onih koja uređuje njemački program rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu.
- 38 U tim uvjetima valja još provjeriti može li takvonacionalno zakonodavstvo biti opravdano. U odnosu na to, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, nacionalne mjere one vrste kao što su one o kojima se raspravlja u glavnom postupku mogu se opravdati jedino time da teže ostvarivanju cilja od općeg interesa, da su prikladne za ostvarenje toga cilja i da ne prelaze ono što je nužno za postizanje zadanog cilja (vidjeti osobito presudu van den Booren, C-127/11, EU:C:2013:140, točku 45.).
- 39 Kao što je to naveo sud koji je uputio zahtjev, zakonodavstvo o kojemu se raspravlja u glavnom postupku teži, s jedne strane, tomu da osigura radnicima koji to zatraže prijelaz u mirovinu u najboljim mogućim uvjetima i, s druge strane, da potiče zapošljavanje nezaposlenih osoba ili učenika.
- 40 Iako je točno, kao što je to naveo nezavisni odvjetnik u točki 48. svojeg mišljenja, da se ta dva cilja, koji su u konkretnom slučaju neraskidivo povezana, mogu smatrati legitimnim ciljevima socijalne politike (vidjeti u tom smislu presude Palacios de la Villa, C-411/05, EU:C:2007:604, točku 64. kao i Caves Krier Frères, C-379/11, EU:C:2012:798, točku 50. i 51.), potrebno je provjeriti jesu li nacionalne mjere o kojima se raspravlja u glavnom postupku prikladne za ostvarenje toga cilja i prelaze li ono što je nužno za postizanje navedenih ciljeva.
- 41 Iako je nesporno da su navedene mjere takve da mogu jamčiti ostvarenje ciljeva kojima teže, valja naprotiv utvrditi da one, s obzirom na to da traže da se rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu odvija isključivo sukladno njemačkom zakonu te stoga isključuju odobravanje starosne mirovine nakon razdoblja rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu radnicima koji su koristili rad u nepunom radnom vremenu koje je uređeno odredbama na snazi u drugoj državi članici, prelaze ono što je nužno za postizanje tih ciljeva.
- 42 Zapravo, kao što to u svojim pisanim očitovanjima priznaje i sama njemačka vlada, potpuno neuvažavanje rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu koje je obavljeno u drugoj državi članici za dobivanje njemačke državne mirovine zanemaruje činjenicu da sustav rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu te druge države članice može, ako je to slučaj, težiti istovjetnim ili sličnim ciljevima kao što su oni njemačkog prava sukladno istovjetnim ili sličnim pravilima onima predviđenima tim pravom tako da je primjena tog sustava takve naravi da također ostvaruje predmetni legitimni cilj ili ciljeve.
- 43 Iz toga proizlazi da se članku 3. stavku 1. Uredbe br. 1408/71 protivi nacionalno zakonodavstvo kao što je ono o kojemu se raspravlja u glavnom postupku ako se tumači i primjenjuje na način kako je to izložio sud koji je uputio zahtjev, osobito u prvom pitanju.
- 44 Međutim, valja ponoviti da su nacionalni sudovi prilikom primjene nacionalnog prava dužni tumačiti to pravo, koliko je to moguće, na način da bude u skladu s pravom Unije i da u okviru svojih ovlasti osiguraju punu učinkovitost prava Unije kada odlučuju o sporovima pred njima (vidjeti u tom smislu osobito presudu Pfeiffer i dr., C-397/01 do C-403/01, EU:C:2004:584, točke 113. i 114.).
- 45 Stoga, s obzirom na to da je moguće, kao što je to naveo sud koji je uputio zahtjev, tumačiti nacionalne odredbe o kojima se raspravlja u glavnom postupku tako da se omogućuje da se starosna mirovina nakon razdoblja rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu može isplatiti u slučaju u kojemu se rad u nepunom radnom vremenu odvijao sukladno odredbama druge države članice, načelo usklađenog tumačenja nacionalnog prava zahtijeva da nacionalna upravna i sudska tijela primijene takvo tumačenje.

46 Imajući u vidu sve gornje navode na prvo pitanje, valja odgovoriti da je protivna načelu jednakog postupanja, zajamčeno u članku 3. stavku 1. Uredbe br. 1408/71, odredba države članice prema kojoj dodjela starosne mirovine nakon razdoblja rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu pretpostavlja da se rad u nepunom radnom vremenu odvijao isključivo sukladno nacionalnim odredbama te države članice.

O drugom pitanju

47 Sud koji je uputio zahtjev svojim drugim pitanjem u bitnom pita treba li načelo jednakog postupanja uređeno u članku 3. stavku 1. Uredbe br. 1408/71 tumačiti tako da treba, kako bi se u jednoj državi članici priznao rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu koji je proveden sukladno zakonodavstvu druge države članice, pristupiti usporednom ispitivanju uvjeta primjene odredbi o radu starijih radnika u nepunom radnom vremenu tih dviju država članica i, u slučaju potvrdnog odgovora, koji mora biti stupanj usklađenosti tih odredbi.

48 Kako bi se odgovorilo na to pitanje, valja ponoviti da je sustav koji je uspostavljen navedenom uredbom samo sustav za koordinaciju koji osobito uređuje način utvrđenja činjenice koje se zakonodavstvo, odnosno koja se zakonodavstva primjenjuju na zaposlene i samozaposlene osobe koje u različitim okolnostima koriste svoje pravo na slobodno kretanje i da je takvom sustavu svojstveno to da se uvjeti stjecanja prava na mirovinu razlikuju ovisno o državi članici (vidjeti u tom smislu presudu Tomaszewska, C-440/09, EU:C:2011:114, točke 25. i 26.).

49 Međutim, utvrđivanjem navedenih uvjeta države članice dužne su na najbolji način osigurati jednako postupanje svih radnika zaposlenih na njihovom području kao i postupiti tako da ne penaliziraju one koji koriste svoje pravo na slobodno kretanje (vidjeti u tom smislu presude Piatkowski, C-493/04, EU:C:2006:167, točku 19., Nikula, C-50/05, EU:C:2006:493, točku 20. i Derouin, C-103/06, EU:C:2008:185, točku 20.).

50 Kao što to proizlazi iz točaka 41. do 43. ove presude, iako je protivno članku 3. stavku 1. Uredbe br. 1408/71 to da država članica, kada odlučuje o ostvarenju mirovine na svome području, sustavno odbija uzeti u obzir rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu koje se odvijalo sukladno zakonodavnim odredbama druge države članice, ta odredba ne obvezuje prvu državu da automatski prizna takav rad starijih radnika u nepunom radnom vremenu kao ekvivalent radu starijih radnika u nepunom radnom vremenu koje je predviđeno nacionalnim zakonodavstvom.

51 Zapravo, svako tumačenje navedene odredbe koje bi obvezivalo državu članicu da pristupi takvom automatskom izjednačavanju oduzelo bi joj nadležnost u području socijalne zaštite.

52 Iz navedenog proizlazi da nacionalna tijela moraju pristupiti usporednom ispitivanju dvaju predmetnih sustava rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu.

53 S obzirom na to da ispitivanje tijela države članice mora u prvome redu omogućiti ocjenu o tome dopuštaju li uvjeti primjene mjere rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu koji se odvijao u drugoj državi članici ostvarenje legitimnih ciljeva kojima teži sustav rada u nepunom radnom vremenu u prvoj državi članici, ta tijela ne mogu zahtijevati da ti uvjeti budu istovjetni.

54 Zapravo, s jedne strane, nije isključeno da se isti cilj može postići različitim sredstvima i da se uvjeti primjene mjera rada u nepunom radnom vremenu međusobno razlikuju.

55 S druge strane, zahtjev istovjetnosti uvjeta dovela bi do *de facto* obezvrjeđenja predmetnog ispitivanja jer je malo vjerojatno da su zakonodavne odredbe dviju država članicu u svakom pogledu istovjetne.

- 56 Valja naglasiti da samo takvo tumačenje članka 3. stavka 1. Uredbe br. 1408/71 omogućuje poštovanje načela prema kojemu su države članice nadležne za utvrđivanje uvjeta socijalnih davanja kao i jamčenje jednakog postupanja svih radnika koji rade na području države članice, a da se pritom ne penalizira one koji koriste ili koji su koristili svoje pravo na slobodno kretanje.
- 57 Osobito u odnosu na ocjenu sličnosti različitih uvjeta za ostvarenje rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu koji su propisani u različitim državama članicama valja navesti da to valja obaviti u svakom pojedinom slučaju te se ne može na temelju različitih mjera koje nemaju bitnog utjecaja na postizanje željenih ciljeva odbiti priznati kao istovjetan nacionalnom sustavu rada u nepunom radnom vremenu onaj koji se odvijao sukladno zakonodavnim odredbama druge države članice.
- 58 Valja naglasiti da u glavnom postupku nije sporno da dva sustava rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu o kojima se raspravlja u glavnom postupku teže postizanju istih ciljeva, odnosno da osiguraju radnicima lakši postupni odlazak u mirovinu kao i da potiču zapošljavanje nezaposlenih osoba ili vježbenika, i da su uvjeti primjene tih odredbi vrlo slični, jer smanjenje radnog vremena koje je predviđeno u njemačkom sustavu iznosi 50%, a ono predviđeno u austrijskom sustavu iznosi 40% do 60%. Razlika od 10% radnih sati nije dovoljno osjetna i ne dovodi u pitanje ostvarenje ciljeva socijalne politike koji se žele postići na temelju AltTZG-a.
- 59 Slijedom svega navedenog valja odgovoriti na drugo pitanje tako da se načelo jednakog postupanja uređeno u članku 3. stavku 1. Uredbe br. 1408/71 mora tumačiti na način da za priznanje rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu u jednoj državi članici koje se odvijalo sukladno zakonodavstvu druge države članice valja pristupiti usporednom ispitivanju uvjeta primjene odredbi o radu starijih radnika u nepunom radnom vremenu tih dviju država članica kako bi se u svakom pojedinom slučaju utvrdilo jesu li utvrđene razlike takve da mogu dovesti u pitanje ostvarenje legitimnih ciljeva koji se žele postići predmetnim zakonodavstvom prve države članice.

Troškovi

- 60 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

- 1. Načelu jednakog postupanja uređenom u članku 3. stavku 1. Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1408/71 od 14. lipnja 1971. o primjeni sustava socijalne sigurnosti na zaposlene osobe i njihove obitelji koji se kreću unutar Zajednice, kako je izmijenjena i ažurirana na temelju Uredbe (EZ) br. 118/97 Vijeća od 2. prosinca 1996., kako je izmijenjena na temelju Uredbe (EZ) br. 1992/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2006., protivna je odredba države članice prema kojoj isplata starosne mirovine nakon razdoblja rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu pretpostavlja da se rad u nepunom radnom vremenu odvijao isključivo sukladno nacionalnim odredbama te države članice.**
- 2. Načelo jednakog postupanja uređeno u članku 3. stavku 1. Uredbe br. 1408/71, kako je izmijenjena i ažurirana na temelju Uredbe br. 118/97, kako je izmijenjena na temelju Uredbe br. 1992/2006, mora se tumačiti na način da za priznanje rada starijih radnika u nepunom radnom vremenu u jednoj državi članici koje se odvijalo sukladno zakonodavstvu druge države članice valja pristupiti usporednom ispitivanju uvjeta primjene odredbi o radu starijih radnika u nepunom radnom vremenu tih dviju država članica kako bi se u svakom pojedinom slučaju utvrdilo jesu li utvrđene razlike takve da mogu dovesti u pitanje ostvarenje legitimnih ciljeva koje se žele postići predmetnim zakonodavstvom prve države članice.**

Potpisi